

# Pojam reprezentativnosti na nacionalnoj, međunarodnoj i europskoj razini

## Uvod

Reprezentativnosti socijalnih partnera daje legitimitet njihovim različitim ulogama u industrijskim odnosima, bilo putem socijalnog dijaloga, kolektivnog pregovaranja i uključenosti u kreiranje ili provedbu državne politike. Reprezentativnosti daje pravo socijalnim partnerima da djeluju u ime svojih članova ili, u nekim slučajevima, svih društava i cjelokupne radne snage. U ovom izvješću istražuju se različiti načini na koje je reprezentativnost socijalnih partnera definirana na nacionalnoj, europskoj i međunarodnoj razini.

## Kontekst politike

Gotovo sve države članice EU-a imaju neku vrstu pravnog okvira kojim je definirano kako reprezentativnost djeluje s obzirom na organizacije socijalnih partnera. Uloga koju zakonodavstvo ima u nacionalnim pojmovima reprezentativnosti, međutim, znatno se razlikuje. Ta uloga može uključivati postavljanje uvjeta kako bi im se omogućilo sudjelovanje u kolektivnim pregovorima ili uvjeta za proširenje sporazuma proizašlih iz pregovora, čime oni postaju opće obvezujući. Drugi način na koji se zakonodavstvom može oblikovati reprezentativnost jest uvođenje pragova, u smislu članstva, organizacijske gustoće ili minimalnog ishoda izbora. Postoji i velika razlika u pogledu veličine uloge zakonodavstva. U nekim je zemljama ključna usklađenost s pravnim zahtjevima, dok je u drugima važnije uzajamno priznavanje ili je ono jedina osnova za reprezentativnost. Danas, dok se poslodavci i sindikati u nekim državama članicama još uvijek oslanjaju na samoregulaciju putem uzajamnog priznavanja za utvrđivanje reprezentativnosti, većina njih ima pravni okvir kojim se regulira reprezentativnost socijalnih partnera. U nekim se zemljama još uvijek vrše stalna pojašnjenja.

Na razini EU-a Europska komisija je prvi puta opisala pojam reprezentativnosti 1993., a jasnije ga definirala 1998. godine.<sup>1</sup> Reprezentativnost čini osnovu koja europskim

organizacijama za socijalno partnerstvo omogućuje uvrštenje na popis organizacija s kojima se Europska komisija mora savjetovati kako je navedeno u članku 154. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (UFEU) te kojom se osigurava pravno obvezujuću provedbu njihovih sporazuma kako je navedeno u članku 155. UFEU-a. Analiza europskog pojma reprezentativnosti može doprinijeti raspravi o tome treba li prilagoditi elemente Eurofoundove metodologije u njegovim studijama reprezentativnosti.

## Ključni rezultati

Reprezentativnost ima različita značenja u 28 država članica i Norveškoj. U praksi, nekoliko nacionalnih sustava odgovara nelegiranom obliku uzajamnog priznavanja ili pravne sukladnosti. Države članice upotrebljavaju kombinaciju tih načela te primjenjuju mješavinu formalnih i neformalnih kriterija.

Osim temeljne dihotomije pojma reprezentativnosti – na temelju usklađenosti s pravnim zahtjevima ili na temelju uzajamnog priznavanja – u izvješću se analiziraju tri elementa ili pokretača koji mogu na različite načine doprinijeti reprezentativnosti socijalnih partnera: izborni uspjeh, organizacijska snaga u smislu veličine članstva, kao i pregovaračka sposobnost.

Pragovi, ako postoje, rjeđi su za poslodavce nego za sindikate. Kod pragova za poslodavce riječ je ili o zahtjevu za proširenjem kolektivnih ugovora ili o kriteriju koji omogućuje pristup tripartitnim tijelima.

## Četiri modela reprezentativnosti

U ovom izvješću navodi se da u Europi koegzistiraju četiri modela reprezentativnosti:

1. **Samoregulacija socijalnog partnerstva:** samoregulirajući sustav socijalnog partnerstva koji uključuje uzajamno priznavanje, povezan s pregovaračkom sposobnosti i pokretačima socijalne snage i s vrlo malo državne regulacije o reprezentativnosti.

<sup>1</sup> Europska komisija (1993.), „Komunikacija o primjeni sporazuma o socijalnoj politici”, (COM(93)600 konačna verzija) i (1998.) „Komunikacija Komisije o prilagodbi i poticanju socijalnog dijaloga na razini Zajednice” (COM(98)322 konačna verzija).

2. **Mješovita regulacija socijalnog partnerstva i države:** mješoviti model koji kombinira elemente uzajamnog priznavanja socijalnih partnera te državne regulacije i pravne sukladnosti.
3. **Snaga članstva u državnoj regulaciji:** sustav pravne sukladnosti koji regulira država, u kojem se „socijalna snaga” upotrebljava kao zakonska mjera reprezentativnosti.
4. **Izborna snaga u državnoj regulaciji:** državno strukturirani sustav pravne sukladnosti u kojem je reprezentativnost prvenstveno određena izbornim uspjehom.

Rasprava o pojmu reprezentativnosti na međunarodnoj razini datira od savjetodavnog mišljenja Stalnog suda međunarodne pravde iz 1922. Godine 1956. Odbor stručnjaka za primjenu konvencija i preporuka (CEACR) prvi je put spomenuo pojam reprezentativnosti, navodeći da „reprezentativnost stranaka mora biti značajna”. Prema CEACR-ovom najnovijem popisu uvjeta za reprezentativnost, kriteriji za reprezentativnost moraju biti: a) objektivni; b) precizni; i c) unaprijed određeni. Europski odbor za socijalna prava Vijeća Europe propisao je 2006. da kriteriji reprezentativnosti moraju biti: a) razumni; b) jasni; c) unaprijed određeni; d) objektivni; e) propisani zakonom; i f) podložni sudskom nadzoru.

## Preduvjeti za reprezentativnost

Europski međusektorski socijalni partneri 1993. izložili su detaljan popis uvjeta koje trebaju ispuniti organizacije s kojima se Europska Komisija mora savjetovati. Prema tom popisu, one moraju biti:

- organizirane horizontalno ili sektorski na europskoj razini;
- sastavljene od organizacija koje se na njihovim nacionalnim razinama smatraju zastupnikom interesa koje brane, osobito u području socijalne, politike, politike zapošljavanja i politike industrijskih odnosa;
- zastupljene u svim državama članicama Europske zajednice i, po mogućnosti, Europskog gospodarskog prostora ili sudionici socijalnog dijaloga „Val Duchesse”;
- sastavljene od organizacija koje zastupaju poslodavce ili radnike, čije je članstvo dobrovoljno kako na nacionalnoj tako i na europskoj razini;
- sastavljene od članova koji imaju pravo biti uključeni, izravno ili putem svojih članova, u kolektivne pregovore na njihovim razinama;
- upućene od strane svojih članova da ih zastupaju u okviru socijalnog dijaloga u Europskoj zajednici.

## Referentni okviri

Studijom su utvrđena četiri različita referentna okvira za ocjenu reprezentativnosti socijalnih partnera u EU-u:

1. Osnivanje odbora za europski sektorski socijalni dijalog (pravna sukladnost).
2. Savjetovanje na temelju pravne sukladnosti.
3. Pregovaranje na temelju uzajamnog priznavanja/pregovaračke autonomije.
4. Provedba europskih okvirnih sporazuma odlukom Vijeća.

## Zaključci

- U načelu, malo se raspravlja o pojmu reprezentativnosti na nacionalnoj razini.
- U skladu s Komunikacijom o primjeni Sporazuma o socijalnoj politici iz 1993. još uvijek postoje raznolike prakse u različitim državama članicama, a u posljednjih 20 godina nije se pojavio jedinstveni model - stoga je teško utvrditi europski pojam koji se temelji na zajedničkim i usklađenim kriterijima.
- U svojoj procjeni reprezentativnosti socijalnih partnera na razini EU-a na temelju snage njihova članstva, Eurofound bi možda trebao u većoj mjeri uzeti u obzir različite pojmove koji se koriste na nacionalnoj razini.
- U svjetlu različitih pravnih okvira za reprezentativnost na različitim razinama europskog socijalnog dijaloga, postavlja se pitanje može li se usklađivanjem tih okvira povećati transparentnost politike socijalnog dijaloga EU-a.
- U skladu s izjavom Predsjedništva Vijeća Europske unije, Europske komisije i europskih socijalnih partnera na događanju u Bruxellesu 27. lipnja 2016. pod nazivom „Deklaracija o novom početku snažnog socijalnog dijaloga”, europski socijalni partneri trebaju raditi na jačanju „članstva i reprezentativnosti sindikata i organizacija poslodavaca te osigurati mogućnost sklapanja ugovora s odgovarajućom mandatom”.

### Dodatne informacije

Izvešće *Pojam reprezentativnosti na nacionalnoj, međunarodnoj i europskoj razini* dostupno je na portalu <http://www.eurofound.europa.eu/publications>.

Za više informacija obratite se voditeljici istraživanja Peter Kerckhofs na adresu [pke@eurofound.europa.eu](mailto:pke@eurofound.europa.eu).